

บทที่ ๔

การวัดและการประเมินผลการเรียนวิชาสังคมศึกษา

(Measurement and Evaluation of the Social Studies)

ความหมายของการวัดผลการเรียน^{*๑} (Measurement)

การวัดผลการเรียน หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการใด ๆ ที่นำมาใช้เพื่อหาปริมาณการเรียนรู้ของนักเรียนออกมาเป็นตัวเลข

ความหมายของการประเมินผลการเรียน (Evaluation)

การประเมินผลการเรียน หมายถึง กระบวนการที่ครูนำผลจากการวัดทุกรายการมาวินิจฉัยและชี้ขาดลงไปว่านักเรียนมีผลการเรียนอยู่ในระดับ ดีมาก ดี พอใช้ อ่อน หรือ อ่อนมาก สิ่งที่น่ามาวินิจฉัยคือผลการทดสอบ งานที่มอบหมายให้ทำ พัฒนาการ เจตคติ ฯลฯ ของนักเรียน

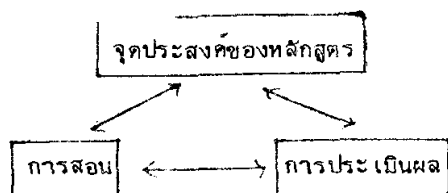
ทำไมจึงต้องมีกาวัดและการประเมินผลการเรียน^{*๒}

การเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่จัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาไปสู่จุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ฉะนั้น ก่อนที่จะดำเนินการสอน ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาว่าจุดประสงค์ของวิชานั้นและเนื้อหาต่อนั้นมีอย่างไรบ้าง เช่น ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้หัวข้อสำคัญอะไรบ้าง รู้ลึกซึ่งขนาดไหน ให้สามารถทำอะไรได้บ้าง เมื่อผู้สอนได้ทำความเข้าใจในจุดประสงค์โดยดั่งแก่แล้ว ย่อมเน้นจุดที่ต้องการได้ถูก และจัดกิจกรรมการเรียน-การสอนให้มุ่งไปสู่จุดประสงค์ได้ การที่จะทราบว่า การเรียนการสอนได้ผลตามจุดประสงค์หรือ

*๑ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ คู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร
ประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๑๘ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว ๒๕๑๘).

*๒ ค. หน้า ๑๐.

ไม่เพียงใดนั้น ก็จะต้องมีการวัดและการประเมินผลตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ หากผลที่ได้จากการวัดผลและการประเมินผลแสดงให้เห็นว่าไม่เป็นไปตามจุดประสงค์ก็ต้องย้อนมาดูว่า การเรียนการสอนนั้นมีข้อบกพร่องที่ไหนบ้าง นักเรียนมีข้อบกพร่องอย่างไรหรือเปล่า วัดจุดประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้นั้น เหมาะสมกับนักเรียนแล้วหรือยัง ซึ่งจะเห็นได้ว่าทั้ง ๓ สิ่งนี้มีความเกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่ ถ้าตอนใดตอนหนึ่งบกพร่องหรือขาดไป ก็จะทำให้การเรียนการสอนได้ผลไม่สมบูรณ์ จึงเห็นได้ว่าการวัดผล และการประเมินผล เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนแยกจากกันไม่ได้ ดังภาพแสดงความสัมพันธ์ของทั้ง ๓ สิ่ง

หลักของการวัดผล

การวัดผลการสอนวิชาสังคมศึกษาจะต้องให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ตั้งไว้ หมายความว่า เมื่อกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมไว้อย่างไร ก็ควรดำเนินการวัดตามจุดประสงค์นั้น หลักสำคัญของการวัด ได้แก่

๑. ตั้งจุดประสงค์ให้แน่นอนว่าจะวัดอะไร เพื่ออะไร ซึ่งจะทำได้ด้วยการศึกษาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมแล้วทำตารางวิเคราะห์หลักสูตร
๒. พยายามวัดในสิ่งที่ต้องการวัดได้ (Validity) และเครื่องมือที่ใช้ต้องมีความเชื่อมั่นสูง (Reliability)
๓. การวัดต้องครอบคลุมหลักสูตร ด้วยการวัดตามจุดประสงค์ที่วางไว้ และวัดตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร
๔. ควรทำการวัดผลหลาย ๆ วิธีก่อนการประเมินผล เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงและถูกต้อง

๕. พยายามใช้วิธีการและเครื่องมือที่ประหยัด แต่ได้ผลคุ้มค่า

๖. ควรคำนึงถึงความสะดวกในการตรวจให้คะแนน การออกข้อสอบแบบปรนัย จะช่วยให้ตรวจง่ายและเที่ยงธรรมในการตรวจ เหมาะสำหรับนักเรียนจำนวนมาก

วิธีการวัดผล

ในการวัดผลการเรียนวิชาสังคมศึกษา ครูอาจใช้วิธีการหลาย ๆ วิธี เพื่อให้ได้ผลถูกต้อง และเป็นจริงที่สุด ซึ่งอาจทำได้ดังนี้*๑

๑. การสังเกต (Observation) เครื่องมือชนิดนี้ใช้ตาและหูเป็นเครื่องมือสำคัญ หลักในการสังเกตต้องกำหนดการดู ฟัง ให้จำกัดเฉพาะเป็น เรื่อง ๆ ไป ดูอย่างมีความหมาย คือ เห็นแล้วต้องแปลออก อดด้วยความพิถีพิถันระหว่า มีการบันทึกลงในกระดาษด้วยเสมอ การสังเกตควรทำทั้งต่อหน้าและแอบดู สิ่งที่พละสังเกตก็คือ กิจกรรมของเด็กที่แสดงออก ต้องเป็นผลมาจากเหตุ การสังเกตจะถือจากการเห็นพฤติกรรมเพียงครั้งเดียว แล้วนำมาแปลและสรุปยังไม่ได้ การสังเกตจะต้องหมั่นสังเกตบ่อย ๆ ในวิชาสังคมศึกษา ครูอาจสังเกตดูความรับผิดชอบ (Responsibility) ความร่วมมือ ความเสียสละ ความมีระเบียบวินัย เจตนาดี มรรยาท ศิลธรรมจรรยา เป็นต้น ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน แล้วจดบันทึกไว้เพื่อประเมินผลพฤติกรรมของนักเรียนต่อไป

๒. การสัมภาษณ์ (Interview) เครื่องมือวัดประเภทนี้ดีกว่าการสังเกตตรงที่เพิ่มปากขึ้นมาอีก คือ ใช้ทั้งปาก ตา และหู มาเป็นสื่อร่วมในการวัด การสัมภาษณ์คือการสนทนาที่มีจุดหมายตามวัตถุประสงค์ที่เรา กำหนดไว้ล่วงหน้าก่อนแล้ว การสอบอ่านฟังเสียงแล้วไต่ถาม หรือการอภิปรายไล่เดี่ยวหน้าชั้น ก็เป็นการวัดประเภทนี้ทั้งสิ้น การสัมภาษณ์โดยตรงที่ครูจะได้พูดคุยกับนักเรียนเป็นรายบุคคลได้รับรู้ ได้ฟัง ได้เห็นความจริงด้วยตัวครูเอง และได้ทราบพฤติกรรมของนักเรียนด้านต่าง ๆ เช่น เจตนาดี อุทิศตน ศิลธรรม คุณธรรม มรรยาท การคบเพื่อน เป็นต้น แล้วครูบันทึกผลสัมภาษณ์ไว้นำไปพิจารณาประกอบกับผล

*๑ ขวาล แพร์ตกุล, ดร. เทคนิคการวัดผล (วัฒนาพานิชย์ กรุงเทพฯ ๒๕๑๘)
หน้า ๘๘ - ๑๐๘.

ที่ได้จากการสังเกต ข้อเสียของการสัมภาษณ์ คือ เสียเวลามาก ผลการวิจัยเชื่อถือได้ยาก และบางครั้งผู้สัมภาษณ์มักพูดหรือเทศน์เสียเอง มากกว่าจะฟังเด็กพูด ผู้สัมภาษณ์ที่ดีต้องฟังมากกว่าพูดและไม่หุเบา แต่จะยึดแน่นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่ตนจะวัด

ค. การอภิปราย (Discussion) การอภิปรายเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ แสดงความคิดเห็นและความรู้สึกนึกคิดออกมาโดยอิสระ วิธีนี้จะสามารถสำรวจเจตคติและ ทักษะในเรื่องต่าง ๆ เช่น ความเป็นผู้มีใจกว้าง การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น มารยาท ในการพูด ศิลธรรม คุณธรรม ความอดทน เป็นต้น

๔. การใช้แบบสอบถามและแบบสำรวจ (Questionnaires and Checklist) แบบสอบถามคือข้อความต่าง ๆ ที่มีช่องว่างเว้นไว้ให้นักเรียนเขียนตอบหรือกรอก เติมโดยอาจเป็นแบบให้กรอกคำเดียวหรือตอบยาว ๆ ก็ได้

แบบสำรวจ คือ ข้อความที่ทำเป็นบัญชีรายการของเรื่องราวใด ๆ แล้วให้นักเรียน ชีความเครื่องหมายตอบเพื่อแสดงว่ามี-ไม่มี หรือ ชอบ-ไม่ชอบ เพียงประการเดียว

เครื่องมือทั้งสองแบบนี้จะเที่ยงตรงหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ๓ ประการ

- (๑) ผู้ตอบยินดีย่อมให้ความจริงหรือไม่
- (๒) ผู้ตอบสามารถวินิจฉัยว่า ตนเองมีสิ่งนั้นหรือไม่สิ่งนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องหรือไม่
- (๓) รายการที่ถามมีครบถ้วน ตามที่เขาต้องการจะตอบหรือไม่

การวัดด้วยวิธีดังกล่าวเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมิน- ผลตนเองด้วย ครูสามารถสร้าง เครื่องมือ เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของนักเรียน เช่น พฤติกรรมด้านเจตคติ ในเรื่องความมีใจกว้าง ความรับผิดชอบ ความร่วมมือ ความเสีย- สละ ความซื่อสัตย์ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ และอื่น ๆ เป็นต้น แล้วรวบรวมคำตอบนั้นมาแปล ความหมาย จะช่วยให้เห็นภาพเด็กชัดมากขึ้น แต่ต้องไม่ยึดมั่นหรือสรุปว่า ถ้าเด็กตอบอย่างไร แล้วเขาจะต้องมีคุณสมบัตินั้น ๆ เพราะการวัดเพียงครั้งเดียว วิธีเดียวไม่สามารถให้คำตอบ ที่มั่นใจได้มากนัก

๕. การใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales)

การวัดความประพฤติกหรือคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นนามธรรมนั้น ไม่สามารถวัดออกมาเป็นตัวเลขโดยตรง เหมือนการใช้แบบทดสอบหรือข้อสอบเป็นเครื่องมือ แล้วให้ผลออกมาเป็นตัวเลขคะแนน ในปัจจุบันได้พยายามหาวิธีการวัดลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นนามธรรมให้มีความน่าเชื่อถือและยุติธรรมขึ้น วิธีที่ดีและเหมาะสมที่สุดในขณะนี้คือการให้คะแนนโดยวิธีการใช้มาตราส่วนประมาณค่าหรือการให้คะแนนโดยวิธีจัดอันดับคุณภาพ

หลักของการวัดแบบนี้ ครูต้องพยายามนึกค่าหรือแปลความรู้สึกออกมาเป็นอันดับ แล้วใช้ชวบนการสถิติ แปลงอันดับอันดับของคุณภาพเหล่านั้นให้ออกมาเป็นปริมาณตัวเลข* การที่ต้องวัดอ้อมค้อมเพราะคุณภาพนามธรรมไม่มีทางวัดได้โดยตรงเหมือนทำข้อสอบถูกก็ข้อ เขียนหนังสือผิดก็ตัว แต่สามารถเพียงเปรียบเทียบคุณภาพระหว่างกันเองในกลุ่ม ว่าใครเหนือกว่ากัน

การวัดด้วยวิธีนี้ก็เปิดโอกาสให้นักเรียนวัดผลตนเอง เช่น เทียว* และครูก็จะทราบพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนในด้านความรับผิดชอบ ขยันหมั่นเพียร ความเสียสละ ความร่วมมือ ความซื่อสัตย์ ความใจกว้าง เป็นต้น

๖. การให้ปฏิบัติและนำไปใช้ (Situational Test) วิธีนี้หมายความว่า

เมื่อได้เรียนเรื่องใดไปแล้ว ก็ให้ปฏิบัติเรื่องนั้นมาให้ดูจริง ๆ เช่น สอนวาดเขียน และการมีมือ แล้ว ก็ให้วาดภาพและสักโครเขามาให้ดู หรือสอนการเล่นห่วงแล้วก็ให้นักเรียนแสดงการเล่นให้ดู การเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ก็อาจทำได้ด้วยการให้นักเรียนแสดงการทดลองจากเรื่องที่เรียนไปแล้วให้ดู เป็นต้น

บางวิชาอาจวัดด้วยการปฏิบัติจริงไม่ได้ เช่น วิชาสังคมศึกษาจำเป็นต้องใช้วิธีให้นักเรียนไปค้นคว้า อภิปราย เขียนรายงานมาเสนอ หรือให้ไปดูเหตุการณ์มาแล้วให้ฟัง รวมทั้งการให้วางแผนงาน ให้ทำแบบฝึกหัด หรือให้การบ้าน ก็ถือว่าเป็นวิธีการวัดในแบบนี้ทั้งสิ้น

* รายละเอียดเพิ่มเติม ดูได้จาก เทคนิคการวัดผล ของ ดร.ชวาล แพร์ทอง
หน้า ๕๕ - ๑๐๑.

๗. การทดสอบ (Test) วิธีวัดผลชนิดนี้มีความสำคัญและใช้มากที่สุดในการศึกษา เครื่องมือของการทดสอบ คือ แบบทดสอบ ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะแบบทดสอบความสัมฤทธิ์ (Achievement Test) ซึ่งครูเป็นผู้สร้างขึ้นเองเท่านั้น

การออกข้อทดสอบ

แบบทดสอบความสัมฤทธิ์ หมายถึง แบบทดสอบที่วัดความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพสมองด้านต่าง ๆ ที่เด็กได้รับจากประสบการณ์ทั้งปวง มุ่งที่จะวัดความสำเร็จในวิชาการ เป็นส่วนใหญ่ และมักจะเป็นคำถามที่ให้นักเรียนตอบด้วยกระดาษและดินสอ การออกข้อทดสอบควรพิจารณาดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

๑. พิจารณาจุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ในการเรียนการสอนรายวิชา ว่าต้องการให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมในด้านใด โดยปกติการออกข้อสอบมักเป็นการวัดพฤติกรรมทางด้านสติปัญญา อันได้แก่ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ สังเคราะห์ วิเคราะห์ ประเมินค่า เป็นส่วนใหญ่ ส่วนพฤติกรรมทางด้านเจตคติและพฤติกรรมทางด้านทักษะ เป็นพฤติกรรมที่วัดได้ด้วยวิธีสังเกต สัมภาษณ์ อภิปราย แบบสอบถาม และการให้ปฏิบัติได้ดีกว่าการใช้แบบทดสอบความสัมฤทธิ์

๒. พิจารณาเนื้อหาวิชาจากแผนการสอน บันทึกการสอน แล้วแบ่งเนื้อหาวิชาเป็นหัวข้อหรือตอน ตามที่เห็นสมควร

๓. สร้างตารางวิเคราะห์ความมุ่งหมายและเนื้อหาวิชาของหลักสูตร ซึ่งเรียกสั้น ๆ ว่าตารางวิเคราะห์หลักสูตร ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างการสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร

สมมติว่า จะสอนวิชาสังคมศึกษา ประเทศของเรา (ส.๑๐๑) จะต้องพิจารณาเนื้อหาวิชา จุดประสงค์ของกลุ่มวิชาสังคมศึกษา และจุดประสงค์ของรายวิชา ดังนี้

เนื้อหา

๑. เรื่องของชาติไทย

- ๑.๑ ชนชาติไทยและแหล่งกำเนิด
 - ๑.๒ การสถาปนาอาณาจักรแรก ๆ
 - ๑.๓ อาณาจักรสุโขทัยกับความ เป็นปึกแผ่นมั่นคงของชาติ
 - ๑.๔ ภูมิศาสตร์กายภาพของประเทศไทย
 - ๑.๕ ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจของประเทศไทย
 - ๑.๖ การปฏิรูปที่ดินและการสหกรณ์
 - ๑.๗ การคมนาคมขนส่งในประเทศไทย
 - ๑.๘ ประชากรของประเทศไทย
 - ๑.๙ การเข้าใจแผนที่
๒. การสร้างสมลักษณะวัฒนธรรมไทย
- ๒.๑ อิทธิพลของมอญ ขอม อินเดียและจีนต่อวัฒนธรรมไทย
 - ๒.๒ โครงสร้างของสังคมไทย
 - ๒.๓ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต
 - ๒.๔ ขนบธรรมเนียมประเพณี

จุดประสงค์ของกรมวิชาสังคมศึกษา

๑. เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
๒. เพื่อให้มีความรักชาติ มีความสามัคคีในชาติ มีความเสียสละ เพื่อส่วนรวม
มีความซื่อซึ้งในผลงานอันดีเด่นของคนไทย รู้จักธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราช
และรู้จักรักษาแบบอย่างวัฒนธรรมประเพณีอัน เป็นเอกลักษณ์ที่ดั่งามของชาติ
๓. เพื่อเสริมสร้างให้มีคุณภาพในการดำรงชีวิต มีคุณธรรมประจำใจ และมี
คุณสมบัติต่าง ๆ อันพึงประสงค์ของสังคมไทย
๔. เพื่อเสริมสร้างให้มีความรู้และความ เข้าใจพื้นฐานในการพัฒนาสร้างสรรค์
และแก้ปัญหาในค่านสังคม เศรษฐกิจ และ เทคโนโลยี โดยอาศัยคุณธรรม

และวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญ

๕. เพื่อเสริมสร้างบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ในชุมชน ในประเทศ และในประชาคมของโลก
๖. เพื่อให้เกิดความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่นของตน ตลอดจนเห็นคุณค่า มีความรับผิดชอบ รวมทั้งให้ตระหนักถึงการอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม เป็นสำคัญ

จุดประสงค์ของรายวิชา ส.๑๐๑

๑. ให้มีความรู้ความเข้าใจในลักษณะและปัญหาทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการเลือกแหล่งที่อยู่อาศัย และประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น รวมทั้งสามารถนำความรู้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี
 ๒. ให้สามารถ เขียน อ่าน และใช้แผนผัง แผนที่อย่างง่าย ๆ ได้ถูกต้อง
 ๓. ให้สามารถสรุปเรื่องราวสาระสำคัญเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความเจริญของมนุษยชาติได้
 ๔. ให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถวิเคราะห์ความเป็นมาในอดีต และสภาพปัจจุบันทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง อันเป็นผลงานที่ชนชาติไทยช่วยกันสร้างสมเอาไว้ในอดีต
 ๕. ให้รู้จักวิธีการแสวงหาและวิเคราะห์ข้อเท็จจริง รวมทั้งการรวบรวมหลักฐานข้อมูลทางประวัติศาสตร์ไทยได้
 ๖. ให้มีความรู้ความเข้าใจในลักษณะของสังคมไทย ตลอดจนเห็นคุณค่าของสถาบันหลัก และวัฒนธรรมอันเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของคนไทย
- เมื่อพิจารณาทั้งเนื้อหา จุดประสงค์ของกลุ่มวิชา และจุดประสงค์ของรายวิชา

แล้ว นำมากำหนดเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมได้ดังนี้

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมรายวิชา ส.๑๐๑

๑. อธิบาย เรื่องราวของชนชาติไทยและแหล่งกำเนิดของชนชาติไทยได้ถูกต้อง
๒. อภิปรายเกี่ยวกับความเป็นมา ที่ตั้ง อาณาเขต และผู้นำของอาณาจักรไทยรุ่นแรก ๆ ได้ถูกต้อง
๓. เมื่อกำหนดประเทศใดประเทศหนึ่งมาให้ นักเรียนสามารถอภิปรายความสัมพันธ์ระหว่างสุโขทัยกับประเทศที่กำหนดให้ ในด้านการทูต สงคราม และวัฒนธรรมได้
๔. เขียนรายงาน เรื่องลักษณะการปกครองในสมัยพ่อขุนรามคำแหงได้
๕. อภิปรายเกี่ยวกับสภาพทาง เศรษฐกิจ และสังคม ในสมัยกรุงสุโขทัยได้
๖. ชี้ตำแหน่ง บริเวณที่ตั้ง ราชธานี เมืองสำคัญ และอาณาเขตของอาณาจักรไทยรุ่นแรก ๆ ในแผนที่ได้ถูกต้อง
๗. ระบุปัจจัยสำคัญที่เอื้ออำนวยให้สุโขทัยเจริญรุ่งเรือง และมั่นคงได้อย่างน้อย ๓ ประการ
๘. อธิบายลักษณะภูมิประเทศที่สำคัญของแต่ละภาคของประเทศไทยได้
๘. อธิบายการเกิดลมมรสุม และทิศทางลมมรสุมจากแผนที่ได้ถูกต้อง
๑๐. จำแนกทรัพยากรที่สำคัญของแต่ละภาคได้
๑๑. อธิบายความหมายของการชลประทาน และบอกความจำเป็นของการชลประทานที่มีต่อ เศรษฐกิจของประเทศได้
๑๒. ยกตัวอย่างการกสิกรรม และการอุตสาหกรรมสำคัญในท้องถิ่นของตนได้
๑๓. เสนอรายงานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และมูลเหตุของการปฏิรูปที่ดินได้ถูกต้อง
๑๔. อภิปราย เปรียบเทียบสภาพของชาวนาก่อนการปฏิรูปที่ดินกับหลังการปฏิรูปที่ดินได้
๑๕. อภิปราย เปรียบเทียบลักษณะธุรกิจของสหกรณ์ กับทุนนิยม และสังคมนิยมได้

๑๖. เข้าร่วม เป็นสมาชิกสหกรณ์โรงเรียน
๑๗. อภิปรายเปรียบเทียบค่าใช้จ่าย และเวลาในการเดินทางเกี่ยวกับการคมนาคมประเภทต่าง ๆ ได้
๑๘. ชี้เส้นทางคมนาคมตามที่กำหนดให้จากแผนที่ได้ถูกต้อง
๑๙. อภิปรายสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงประชากร และเสนอแนะวิธีแก้ปัญหาการเพิ่มประชากรได้
๒๐. อ่านสัญลักษณ์ ใช้สี เป็นสัญลักษณ์ และหาทิศทางในแผนที่ได้ถูกต้อง
๒๑. เขียนแผนที่โดยไขมาตราส่วน สัญลักษณ์ และตำแหน่งที่ตั้ง ตามพิภพภูมิศาสตร์ได้ถูกต้อง
๒๒. อธิบายลักษณะการแพร่ขยายของวัฒนธรรม และการเลือกรับวัฒนธรรมของคนไทยสมัยก่อนได้
๒๓. เปรียบเทียบลักษณะวัฒนธรรมของไทยกับวัฒนธรรมต่างชาติได้อย่างน้อย ๕ อย่าง
๒๔. เขียนโครงสร้างของสังคมไทยได้อย่างถูกต้อง
๒๕. ระบุลักษณะสำคัญของครอบครัวไทย และเอกลักษณ์ของสังคมไทยได้
๒๖. อภิปรายว่าสิ่งใด เป็นของจำเป็น และสิ่งใด เป็นของฟุ่มเฟือยต่อการดำรงชีพ พร้อม เสนอแนะวิธีแก้ไขไม่ให้คนใช้จ่ายฟุ่มเฟือยได้
๒๗. สะสมเงินที่เหลือจากการใช้จ่ายประจำวัน นำไปฝากธนาคาร
๒๘. อธิบายความหมายของขนบธรรมเนียมประเพณี และความสัมพันธ์ระหว่างขนบธรรมเนียมประเพณีไทยกับเอกลักษณ์ของชาติได้
๒๙. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีในท้องถิ่น

เมื่อได้ประมวลจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมแล้ว ให้เขียนรายการของเนื้อหาและรายการพฤติกรรมลงในตาราง

งานขั้นต่อไป คือ ให้ความสำคัญเป็นน้ำหนัก หรือร้อยละของเนื้อหาที่เป็นหัวข้อ

ใหญ่ ซึ่งมีอยู่ ๒ หัวข้อด้วยกัน คือ เรื่องของชนชาติไทย และการสร้างสมลักษณะวัฒนธรรมไทย จะให้แต่ละหัวข้อเป็นร้อยละเท่าใด ใส่เลขกำกับในแนวตั้งทางขวาสุดให้ตรงกับช่อง%

ลำดับต่อไปให้พิจารณาหัวข้อย่อยในแต่ละหัวข้อใหญ่ว่าจะให้แต่ละส่วนมีน้ำหนักเป็นเท่าไร แล้วใส่เลขกำกับไว้ ผลรวมของน้ำหนักของเนื้อหาย่อยต้องเท่ากับน้ำหนักของเนื้อหาหัวข้อใหญ่

จากนั้น ให้พิจารณาตามพฤติกรรมว่าผู้สอนประสงค์จะให้พฤติกรรมแต่ละอย่างที่ได้วางไว้เกิดแก่ผู้เรียนร้อยละเท่าใด ให้ใส่เลขกำกับไว้ในแนวนอนบรรทัดล่างสุดของตารางซึ่งมี% กำกับทางซ้ายสุด

ลำดับสุดท้าย ให้พิจารณาเป็นตารางย่อยว่า เนื้อหาย่อยแต่ละเรื่องสัมพันธ์กับพฤติกรรมแต่ละอย่าง ควรจะมีน้ำหนักเป็นเท่าใด

ขั้นสุดท้าย ตรวจสอบผลรวมของตารางย่อยทางแนวนอน จะต้องตรงกับตัวเลขในแนวตั้งช่องสุดท้าย และเช่นเดียวกัน ผลรวมของตารางย่อยทางแนวตั้งจะต้องตรงกับตัวเลขในแนวนอนช่องสุดท้าย คือ แนว % (ดูตารางในหน้า ๒๔๖)

ตารางนี้เรียกว่าตารางวิเคราะห์หลักสูตร จะเป็นเครื่องกำหนดว่าผู้สอนจะต้องสอนอะไรบ้าง จะสอนเรื่องนั้นเรื่องนี้ ให้เกิดพฤติกรรมอย่างนั้นอย่างนี้ จะต้องสอนอย่างไร เมื่อพิจารณาสัดส่วนของความสำเร็จแต่ละเรื่องแล้ว จะต้องจัดสรรเวลาสอนให้แต่ละเรื่องเป็นเท่าใด และความสำคัญประการสุดท้ายของตารางวิเคราะห์หลักสูตรก็คือ จะเป็นผู้ทำให้ครูสร้างข้อทดสอบสำหรับวัดผลการเรียนของเด็ก และวัดผลการสอนของครูได้อย่างถูกต้องที่สุด กล่าวคือ ข้อสอบจะวัดครอบคลุมทั้งจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และเนื้อหา

จากตารางจะเห็นว่า การสอนวิชาสังคมศึกษา ประเทศของเรา (ส.๑๐๑) เน้นด้านความรู้และสติปัญญา (Cognitive Domain) ๗๘% เน้นด้านความรู้สึก (Affective Domain) ๒๐% และเน้นด้านทักษะ (Psychomotor Domain) ๒% ดังนั้น ผู้สอนจะต้องเน้นพฤติกรรมด้านความรู้ความจำ ๑๘% ความเข้าใจ ๒๒% การนำไปใช้ ๑๕% การการวิเคราะห์ ๑๑% การสังเคราะห์ ๔% การประเมินค่า ๗% พฤติกรรมด้านความรู้สึก

ตัวอย่างการสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร

เนื้อหา	พหุศักรรรม	ด้านความรู้และสติปัญญา						รวม	%
		ความรู้	ความเข้าใจ	ใช้ไปเพื่อ	การวิเคราะห์	การสังเคราะห์	การประเมิน		
๑. เรื่องของชนชาติไทย		๑	๑	๑	๑	๑	๑	๗	๗๕
๑.๑ ชนชาติไทยและแหล่งกำเนิด		๑	๑	๑	๑	๑	๑	๗	๗๕
๑.๒ การสถาปนาอาณาจักรแรก ๆ		๑	๑	๑	๑	๑	๑	๗	๗๕
๑.๓ อาณาจักรสุโขทัยกับความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของชาติ		๑	๑	๑	๑	๑	๑	๗	๗๕
๑.๔ ภูมิศาสตร์กายภาพของประเทศไทย		๑	๑	๑	๑	๑	๑	๗	๗๕
๑.๕ ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจของประเทศไทย		๑	๑	๑	๑	๑	๑	๗	๗๕
๑.๖ การปฏิรูปที่ดินและการสหกรณ์		๑	๑	๑	๑	๑	๑	๗	๗๕
๑.๗ การคมนาคมขนส่งในประเทศไทย		๑	๑	๑	๑	๑	๑	๗	๗๕
๑.๘ ประชากรของประเทศไทย		๑	๑	๑	๑	๑	๑	๗	๗๕
๑.๙ การเข้าใจแผนที่		๑	๑	๑	๑	๑	๑	๗	๗๕
๒. การสร้างสมลักษณะวัฒนธรรมของไทย		๑	๑	๑	๑	๑	๑	๗	๗๕
๒.๑ อิทธิพลของมอญ ขอม จีน อินเดีย และจีนต่อวัฒนธรรมไทย		๑	๑	๑	๑	๑	๑	๗	๗๕
๒.๒ โครงสร้างของสังคมไทย		๑	๑	๑	๑	๑	๑	๗	๗๕
๒.๓ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต		๑	๑	๑	๑	๑	๑	๗	๗๕
๒.๔ วัฒนธรรมนิยมประเพณี		๑	๑	๑	๑	๑	๑	๗	๗๕
		๑๕	๑๕	๑๕	๑๕	๑๕	๑๕	๑๐๕	๑๐๐

๒๐% และพฤติกรรมด้านทักษะ ๒% เมื่อถึงคราวออกข้อสอบเพื่อทำการวัดผล ผู้สอนก็ควรออกข้อสอบตามสัดส่วนที่ปรากฏในตารางนี้ ซึ่งจะสามารถออกข้อสอบได้ครอบคลุมเนื้อหา และพฤติกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนด ด้วยการนำสัดส่วน ๘๕% ที่เกี่ยวกับความรู้และสติปัญญา มาออกเป็นข้อสอบ

ส่วนอีก ๒๐% เป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับความรู้ลึก ยากที่ผู้สอนจะออกข้อสอบเพื่อวัดพฤติกรรมด้านนี้ได้ จึงต้องอาศัยการสังเกต พิจารณาแล้วแบ่งคะแนนส่วนนี้ให้แก่นักเรียนเป็นรายบุคคล และอีก ๒% เป็นพฤติกรรมด้านทักษะ ก็ให้คะแนนด้วยการพิจารณาผลงานจากการฝึกปฏิบัติ จากนั้นนำคะแนนทั้ง ๒ ส่วนนี้ไปรวมกับคะแนนที่ได้จากการสอบ แล้วนำผลรวมมาประเมินผลในขั้นสุดท้าย

ลักษณะของแบบทดสอบที่ดี*

๑. ต้องเที่ยงตรง (Validity) คือ สามารถทำหน้าที่วัด สิ่งที่เราต้องการจะวัดได้อย่างถูกต้องตรงตามความมุ่งหมาย คือ คะแนนจากข้อสอบนั้นสามารถให้ความหมายแก่เราตรงตามที่เราต้องการ

๒. ต้องยุติธรรม (Fair) คือ โจทย์ข้อคำถามทั้งหลาย ไม่มีช่องทางแฉให้เด็กฉลาด ใช้ไหวพริบเขาได้ถูก ไม่เปิดโอกาสให้เด็กเกียจคร้านที่ดูตำราลวก ๆ ตอบได้ก็ไม่ช่วยให้เด็กโชคดี เขาเก่งข้อสอบได้ ไม่มีทางให้เด็กพรางหรือปิดบังความบกพร่องของตนไว้อยู่ และไม่ลำเอียงต่อเด็กกลุ่มใดประเภทใดโดยเฉพาะ การออกข้อสอบจะให้ความเสมอภาคได้ต้องอาศัยการออกคำถามให้ครอบคลุมหลักสูตร

๓. ต้องถามลึก (Searching) คือ ข้อคำถามของแบบทดสอบจะต้องไม่ถามแค่เพียงความรู้ ความจำตามตำรา แต่จะถามให้เด็กนำความรู้จากตำราไปวิเคราะห์ ไปขยาย และนำไปใช้ เพื่อให้เด็กได้ใช้สมองคิดค้นจึงจะตอบได้

* ขวาล แพร์ตกุล, ดร. เทคนิคการวัดผล หน้า ๑๒๔ - ๑๓๖.

๔. ต้องย้ายเป็นเยี่ยงอย่าง (Exemplary) คือ คำถามจะต้องมีลักษณะที่ขยาาเชิญชวนให้เด็กคิด และประพฤดิปฏิบัติไปตามนั้น ๆ ด้วย เด็กสอบแล้วเข็ครอยพิมพิใจ ใครจะรู้เห็นเรื่องราวนั้นให้กว้างขวางยิ่งขึ้นไปอีก และใครจะลองลูลองทำอีก

๕. ต้องจำเพาะเจาะจง (Definite) คือ เด็กอ่านคำถามแล้วต้องเข้าใจแจ่มชัดว่า ครูถามอะไร หรือให้คิดให้ทำอะไร ไม่ถามครอบจักรวาล และไม่ถามคลุมเครือแฝงกลเม็ดหรือตีฝิปากให้เด็กงง คำถามที่ดีนั้น ถ้าเด็กเรียนรู็เรื่องนั้นมาแล้ว จะทราบแนวคำถามได้ทันทีก่อนที่จะอ่านคำถามจบเสียอีก คือ สามารถชี้ขาดได้โดยไม่ลังเล

๖. ต้องปรนัย (Objective) คือ แจ่มชัดในความหมายของคำถาม แจ่มชัดในวิธีตรวจ หรือมาตรฐานการให้คะแนน และแจ่มชัดในการแปลความหมายของคะแนนนั้น ๆ

๗. ต้องมีประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ สามารถให้คะแนนที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้มากที่สุด ภายในเวลาและแรงงานแรงเงินที่น้อยที่สุด คือ ในคำถามหนึ่งหน้าหรือในเวลาสอบ ๑ ชั่วโมงด้วยกัน ข้อสอบที่ดีต้องอำนวยประโยชน์จากการสอบได้สูงที่สุด หมายถึง สะดวกในการใช้แม่นยำในการวัด ประหยัดเวลา คือ ในเวลาที่ยำกักต้องสามารถวัดความรู้ได้ครอบคลุม กว้างขวาง ตรงตามเนื้อหาในหลักสูตร และตรงตามพฤติกรรมที่กำหนดไม่ยุ่งยาก ซบซ้อนเมื่อเวลาจะนำไปใช้สอบ

๘. ต้องยากพอเหมาะ (Difficulty) ข้อสอบที่ดีเป็นอุดมคติ จะต้องให้ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากันหรือสูงกว่า ๕๐% ของคะแนนเต็มเล็กน้อย ข้อสอบที่ยากที่สุดและง่ายที่สุดไม่มีประโยชน์

๙. ต้องมีอำนาจแจกแจง (Discrimination) คือสามารถแยกเด็กออกเป็นประเภท ๆ ได้ทุกชั้นทุกระดับ อย่างถ้วนถี่ และครบถ้วน ตั้งแต่อ่อนสุดจนถึงเก่งสุด แม้จะโง่ฉลาดเก่งกว่ากันอยู่หนึ่งก็สามารบชี้บอได้

๑๐. ต้องเชื่อมั่นได้ (Reliability) คือ สามารถให้คะแนนได้คงที่ แน่แน่นอน ไม่แปรผันสลับปลับ แม้นำข้อทดสอบนี้ไปสอบซ้ำ คะแนนที่ได้ก็เท่าเดิม

หลักในการสร้างคำถามแบบเลือกตอบ*๑

๑. เขียนตัวคำถามให้เป็นประโยคคำถามสมบูรณ์ แล้วใส่เครื่องหมายปรศนัยเสีย ไม่ควรสร้างคำถามให้เป็นแบบอ่านต่อความ นอกจากจำเป็นจริง ๆ

- ไม่ดี กรุงเทพฯ เป็น
 ก. เมือง ข. ภาค ค. จังหวัด ง. แม่น้ำ จ. เกาะ
- ดี กรุงเทพฯ เป็นชื่อของอะไร?
 ก. เมืองหลวง ข. เมืองท่า ค. เมืองใหญ่ ง. เมืองใหม่
 จ. เมืองสำคัญ

๒. เน้นเรื่องที่จะถามให้ชัดเจนและตรงจุด ไม่ควรถามคลุมเครือ ถามวนเวียนหรือถามแบบพรางเพื่อลวงให้เด็กตกหลุม

- ไม่ดี ภาคกลางของประเทศไทย
 ก. เป็นที่ราบ ข. มีฝนตกชุก ค. ปลูกข้าวมาก ง. อาณาเขตกว้าง
- ดี ภาคกลางมีอาชีพอะไรมาก?
 พื้นที่ของภาคกลางมีลักษณะเป็นอย่างไร?

๓. ถามข้อละปัญหา พยายามเขียนคำถามและตัวเลือกให้เป็นเอกพันธ์ในเรื่องเดียวกัน

๔. ใช้ภาษาให้เหมาะกับเด็ก ไม่ใช้ภาษายากหรือคำเทคนิค

- ไม่ดี เส้นทางกลมใหญ่ที่สมมติว่าชักรอบโลก ซึ่งครึ่งหนึ่งผ่านกรีซนั้น ถามว่า เส้นเมอร์ริเดียนนั้นจะอยู่ตรงข้ามกับ
- ดี ก. เส้นวัน ข. เส้นทรอปิก ค. เส้นศูนย์สูตร ง. เส้นเมอร์ริเดียน
- เส้นใดอยู่ตรงข้ามเส้นเมอร์ริเดียนที่ผ่านกรีซ?

*๑ ค. หน้า ๑๖๖ - ๑๘๖.

๕. อย่าใช้คำฟุ่มเฟือย
๖. เรียงลำดับตัวเลขที่เป็นตัวเลข จะเริ่มจากมากไปหาน้อย หรือเรียงจากน้อยไปหามากก็ได้
๗. ไม่ควรใช้คำถามปฏิเสธหรือปฏิเสธซ้อน คำถามปฏิเสธ ได้แก่ การถามกลับ เช่น สัตว์ใดไม่ใช่แมลง? ถ้าทำเช่นนั้น เช่นนี้แล้วจะไม่เกิดอะไร? ส่วนคำถามปฏิเสธซ้อน ได้แก่ การถามว่า ถ้าไม่ทำเช่นนั้นแล้วจะไม่เกิดอะไร? เป็นต้น
๘. ใช้ตัวเลือกปลายเปิดให้เหมาะสม คำถามแบบเลือกตอบที่มีตัวเลือกประเภท ไม่มีคำตอบถูก หรือ ที่กล่าวมาผิดหมด ลงท้ายนี้ เรียกว่า คำถามแบบปลายเปิด โดยปกติจะไม่นิยมใช้ตัวเลือกประเภทนี้ เว้นเสียแต่เป็นคำถามที่เกี่ยวกับเรื่องราว หรือเหตุการณ์ที่ยังไม่มีผลสรุป หรือยังไม่มีข้อยุติแน่ชัด หรือในข้อความที่ยังเป็นปัญหาโต้แย้งกันอยู่
๙. พยายามใช้รูปภาพมาก ๆ เพราะรูปภาพสามารถช่วยให้เข้าใจคำถามง่าย และชัดเจนตรงกันมากขึ้น
๑๐. ใช้คำถามให้คั้งงานสอบ การถามแต่เพียงความจำควรใช้กับแบบถูก-ผิด แบบเลือกตอบ ควรใช้สำหรับถาม เพราะอะไร เหตุใด ทำไม อย่างไร ฯลฯ จึงจะนับว่าใช้คั้งงาน
๑๑. ข้อเดียวต้องมีคำตอบเดียว
๑๒. เขียนทั้งตัวถูกและตัวผิด ให้ถูกหรือผิดตามหลักวิชา หมายความว่า การที่จะกำหนดให้ตัวเลือกใดเป็นตัวถูกหรือตัวผิดนั้น จะต้องเป็นคำตอบที่ถูกหรือผิดตามหลักวิชาที่เราสั่งสอนกันในโรงเรียน เป็นเกณฑ์
๑๓. เขียนตัวเลือกให้เป็นอิสระขาดจากกัน อย่าให้ตัวเลือกทั้งที่เป็นตัวถูกและตัวผิดก้าวก่ายกัน หรือมีความหมายสับสนเนื่องสัมพันธ์กัน หรือครอบคลุมเหมือนกัน
๑๔. ควรมีตัวเลือก ๔ - ๕ ตัว
๑๕. อย่าแนะนำคำตอบ คำถามหรือตัวเลือกที่มีแง่บ่มให้เด็กคัดตัวลวงออกโดยไม่ต้องใช้ความคิด หรือนำให้เด็กเลือกตัวถูกได้ง่ายขึ้น ก็จัดว่าเป็นคำถามที่แนะนำคำตอบทั้งสิ้น

ข้อสอบควรวัดพฤติกรรมด้านไคบ่าง

จตุร่งหมายทางการศึกษา (Taxonomy of Education Objectives) "

มุ่งให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใน ๓ ด้าน คือ

๑. ด้านสติปัญญา (Cognitive Domain) มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านความคิด (Thinking) เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นความสามารถทางสมอง เริ่มตั้งแต่การจดจำข้อเท็จจริงหรือมีความรู้ความจำเกี่ยวกับสิ่งนั้น แล้วนำสิ่งที่ เป็นความรู้ไปสร้างความเข้าใจ นำไปใช้วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า

๒. ด้านคุณธรรมหรือเจตคติ (Affective Domain) เป็นพฤติกรรมด้านความรู้สึก (feeling) เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่การรับรู้ในสิ่งนั้น ตอบสนอง สร้างคุณค่าในสิ่งที่ตนรับรู้ นำสิ่งที่ เป็นคุณค่า นั้นมาจัดระบบ เกิดทัศนคติ ความซาบซึ้ง สร้างเป็นลักษณะนิสัยในที่สุด

๓. ด้านการประสานงานของกลไกทางสมองและร่างกาย (Psychomotor) เป็นพฤติกรรมในการปฏิบัติ (doing) เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยความสัมพันธ์ของการใช้สมองกับการบังคับกลไกทางร่างกาย เริ่มตั้งแต่การเลียนแบบ การลงมือทำตาม ความถูกต้อง ความต่อเนื่อง จนสามารถปฏิบัติได้โดยธรรมชาติ

ในการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ มุ่งให้มีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้ง ๓ ด้าน โดยอาศัยเนื้อหาในแต่ละเรื่องเป็นมรรค (means) ที่จะช่วยให้บุคคลมีพฤติกรรมตามที่ต้องการ

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement) โดยทั่วไปนิยมใช้ข้อสอบเป็นเครื่องมือในการวัด ในการสร้างข้อทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น Bloom และคณะ ได้จำแนกพฤติกรรมด้านสติปัญญา (Cognitive Domain) ออกเป็น ๖ ด้าน ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการออกข้อสอบเพื่อวัดพฤติกรรมด้านสติปัญญาในแต่ละด้านดังนี้

๑. ความรู้ความจำ (Knowledge)

เป็นความสามารถทางสมองในการทรงไว้ หรือ เก็บรักษาไว้ซึ่งข้อเท็จจริง

เรื่องราว รายละเอียดต่าง ๆ ตลอดจนประสบการณ์ทั้งหมดที่ผู้เรียนรับรู้เข้าไปในสมอง การวัดความรู้ความจำ จึงวัดได้จากความสามารถในการระลึก (recall) ข้อเท็จจริง รายละเอียด หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียน ลักษณะของคำถามประเภทนี้คือถามตามตำรา ตามที่ผู้สอนเคยบอก หรือถามเพื่อให้ระลึกหรือทบทวนของเดิมในอดีต การสร้างคำถามเพื่อถามความรู้ความเข้าใจ ทำได้ ๓ แบบ

๑.๑ ถามความรู้ความจำในเนื้อเรื่อง

เป็นการถามรายละเอียดของเรื่องราว ข้อเท็จจริง หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ แบ่งเป็น ๒ แบบ

ก. ถามคำศัพท์และนิยาม (Terminology) ได้แก่ ทวงความหมาย และคำจำกัดความของสิ่งต่าง ๆ ตัวอย่างข้อสอบ เช่น *๑

(๑) การขอร้องให้พระภิกษุเทศนาให้ฟังเรียกว่าอะไร?

ก. อาราธนาศีล	ข. อาราธนาธรรม
ค. อาราธนาบังสุกุล	ง. อาราธนาพระปริต
จ. อาราธนาถวายปัจจัย	

(๒) "จังกอบ" หมายถึงอะไร?

ก. ภาณีการค้า	ข. ภาณีขาเข้า
ค. ภาณีเงินใต้	ง. ภาณีผ่านด่าน
จ. ภาณีบำรุงท้องที่	

(๓) สัญลักษณ์ ใช้แทนอะไรในแผนที่

ก. สะพาน	ข. เขตแดน
ค. ทางรถไฟ	ง. ทางรถยนต์
จ. เขตปลอดภัย	

(๔) ศิลข้อใดห้ามการหยิบฉวยของผู้อื่นโดยมิได้รับอนุญาต?

ก. ข้อ ๑	ข. ข้อ ๒
ค. ข้อ ๓	ง. ข้อ ๔
จ. ข้อ ๕	

*
๑ สมบูรณ์ ชิตพงศ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ข้อสอบวัดพฤติกรรมการเรียนรู้และการคิดในวิชาสังคมศึกษา (เอกสารโรเนียว) หน้า ๓ - ๒๑.

ข. ตามกฎและความจริง (Specific Facts) ได้แก่ คำถาม
เกี่ยวกับรายละเอียดของเรื่องราว องค์ประกอบ รวมทั้งสูตร กฎ ข้อเท็จจริงต่าง ๆ
ตัวอย่างข้อสอบ เช่น

(๑) บุคคลใดเป็นผู้ลงนามในกฎหมายทุกฉบับก่อนประกาศใช้?

- ก. พระมหากษัตริย์ ข. นายกรัฐมนตรี
ค. ประธานสภา ง. ประธานศาลฎีกา
จ. รัฐมนตรีว่าการยุติธรรม

(๒) ถ้าเดินทางโดยรถไฟจากกรุงเทพฯ ไปแม่ฮ่องสอนต้องลงสถานีใด?

- ก. ทะเยา ข. ขุนยวม
ค. เชียงใหม่ ง. เชียงราย
จ. แม่สะเรียง

(๓) ไทยเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ มีระยะเวลา
ห่างกันกี่ปี?

- ก. ๑๙๖ ปี ข. ๑๙๗ ปี
ค. ๑๙๘ ปี ง. ๑๙๙ ปี
จ. ๒๐๐ ปี

(๔) อาณาจักรลานนาได้ผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรไทยในสมัยใด?

- ก. สมเด็จพระนเรศวร ข. สมเด็จพระเจ้าตากสิน
ค. สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ง. สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
จ. สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

๑.๒ ตามความรู้ความจำในวิธีดำเนินการ (Knowledge of Ways and
Means of Dealing With Specifics) เป็นการถามให้ระลึกขบวนการ หรือแบบแผน
หรือขั้นตอนของการปฏิบัติ หรือระเบียบวิธีของการดำเนินการในเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ
แบ่งเป็น ๔ แบบ คือ

ก. ตามความรู้เกี่ยวกับระเบียบแบบแผน (Knowledge of Convention) ได้แก่ สิ่งที่เป็นแบบฟอร์มหรือระเบียบในการปฏิบัติ ซึ่งเป็นสิ่งที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในการปฏิบัติ เช่น จารึกประเพณีต่าง ๆ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามก็ไม่ถือว่าเป็นความผิด แต่อาจถูกเพ่งเล็งบ้างเท่านั้น ตัวอย่างข้อสอบ เช่น

(๑) เมื่อจะเข้าโบสถ์ พุทธศาสนิกชนควรทำอย่างไร?

ก. ชูศเบา ๆ	ข. ยกมือไหว้
ค. ถอดรองเท้า	ง. เดินอย่างสำรวม
จ. แต่งกายให้เรียบร้อย	

(๒) ไปงานศพ ผู้หญิงควรแต่งกายสีอะไร?

ก. สีคล้ำ	ข. สีดำ
ค. สีเทา	ง. สีขาว
จ. สีน้ำเงิน	

(๓) เมื่อเจอผู้อาวุโสที่เป็นญาติผู้ใหญ่ ควรปฏิบัติอย่างไร?

ก. ไหว้	ข. กราบ
ค. คำนิบ	ง. พักทวย
จ. ยืนตรง	

ข. ตามความรู้เกี่ยวกับลำดับขั้นและแนวโน้ม (Trends and Sequences) ได้แก่ คำถามที่เป็นความรู้ในเรื่องของลำดับขั้นคอนของการปฏิบัติ ลำดับของกาลเวลา การเกิดก่อนเกิดทีหลัง รวมทั้งคำถามเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวโน้มเอียงของสภาพหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ตัวอย่างข้อสอบ เช่น

(๑) แหล่งอารยธรรมของโลกมีอยู่บริเวณใด?

ก. เอเชีย	ข. ที่ราบ
ค. ที่ราบสูง	ง. ลุ่มแม่น้ำ
จ. ชายทะเล	